

EFOP-5.2.2-17 Transznacionális együttműködések

Új apai szerepminták a változó világban a családok megerősítése érdekében

Kutatási terv

Készült: 2018

Megrendelő: Deszk Község Népművészetéért Alapítvány

Készítette: Bukovics István Péter EV

A kutatás célja

A kutatás az aktív és tartalmas apa-gyermek kapcsolatokat promotáló családfejlesztő szolgáltatások megismerésére vonatkozik. Annak érdekében, hogy feltérképezhessük ezeket a megoldásokat, továbbá átfogó képet kapjunk számos különféle formában működő programról, tevékenységről, illetve, hogy ezek gyakorlatait fókuszáltnan, a saját kontextusukban értelmezve is megragadhassuk, a kutatás során kevert módszertant alkalmazunk. Az önkéntes megoldások feltáró jelleggel történő feltérképezéséhez desk research és internetes keresés, továbbá hólabda mintavételt alkalmazunk. Mihelyst feltérképezésre került az alapsokaság, a szervezetek körében kérdőíves adatfelvételt alkalmazunk helyzetük megismerése érdekében. A kutatás kezdeti és záró szakaszában szakértői feltáró, illetve a helyzetre és látens gyakorlatok feltárására irányuló kvalitatív adatfelvételi módszereket alkalmazunk.

Kutatási kérdés

A nemzetközi szakirodalom megállapítja a két szülő jelenlétének gyermek pszichoszociális fejlődésében játszott megkérdőjelezhetetlenül pozitív szerepét. Ezen belül az apák szerepét, noha egyes tanulmányok a diszfunkcionálisan működő családok esetén negatív hatásokról is beszámolnak, a funkcionálisan működő családok esetén minden esetben sürgetik az apa-gyermek találkozások számának növelését. A tanulmányok az apák jelenlétének pozitív hatásait gyermekeik vonatkozásában az alábbi tényezőkre vonatkozóan állapítják meg: pszichés egészség, viselkedési zavarok megoldása, felnőttkori bűnözés elkerülése, felnőttkori anyagi-gazdasági helyzet, empátiára való képesség, társas kapcsolatok minősége, felnőttkori megelégedettség a szexuális és partnerkapcsolatokkal, önbecsülés és szubjektív jóllét. Az apák jelenlétének egyes pszicho-szociális tényezőkre gyakorolt kedvező hatását nem csupán keresztmetszeti, de longitudinális, a családok életét hosszú távon követő vizsgálatok is megerősítették.

Noha megállapítottuk, hogy a közép-európai szakirodalomból teljes mértékben hiányzik a fókuszban lévő tárgyban készített felmérések arra vonatkozóan, hogy az apák fontos szerepének megállapítását követően hogyan lehetne bevonni őket a szakpolitikai közbelépésekbe annak érdekében, hogy maximalizálhassuk a gyerekek jóllétét, ennek vizsgálata a közép-európai mellett a nyugati irodalomban is meglehetősen hiányos.

Kutatásunk fő kérdése, hogy az állami-önkormányzati családsegítő ellátórendszer milyen formában, eszközökkel és szolgáltatásokkal történő bővítése lenne a legcélravezetőbb annak érdekében, hogy elérjük a családsegítő szolgáltatások igénybevételével kapcsolatos

előítéletek felszámolását, és olyan, apák, anyák és gyermekek érdeklődését és aktivitását kiváltó programok valósulhassanak meg, amely az erős családok kialakulását, az aktív apa-gyermek és apa-fiú kapcsolatok megerősödését segítik elő.

Alkalmazandó kutatási módszerek

A fenti projektcélokhoz kapcsolódva ezért az apa-gyermek kapcsolatokat promotáló jógyakorlatok megismerésére vonatkozik. Annak érdekében, hogy feltérképezhessük ezeket a megoldásokat, továbbá átfogó képet kapjunk számos különféle formában működő programról, tevékenységről, illetve, hogy ezek gyakorlatait fókuszáltnan, a saját kontextusukban értelmezve is megragadhassuk, a kutatás során kevert módszertant alkalmaztunk. A közösségfejlesztési megoldások feltáró jelleggel történő feltérképezéséhez szekunder adatelemzést, továbbá hólabda mintavétellel történő interjúk adatfelvételt alkalmazunk. Mihelyst feltérképezésre került az alapsokaság, a szervezetek körében kérdőíves adatfelvételt alkalmaztunk helyzetük megismerése érdekében. A kutatás kezdeti és záró szakaszában szakértői feltáró, illetve a helyzetre és látens gyakorlatok feltárására irányuló kvalitatív adatfelvételi módszereket alkalmazunk.

A kutatás során nagymértékben támaszkodunk antropológiai módszerekre is. A szervezetek, megoldások működésének pontos és mély megértéséhez nélkülözhetetlennek tartottuk, hogy működésüket résztvevő módon is megfigyeljük. A kutatás során alkalmaztuk a rugalmas kérdőívés és mentális térképezés innovatív módszereit is, jelen dokumentum azonban a survey adatfelvétel előkészítése során felmerült megfontolásokat tartalmazza: az összefoglaló a kutatási eljárási folyamat survey adatfelvételi fázisával kapcsolatos megfontolásokról, vagyis a kérdőív szerkesztés és kérdőívtesztelés során felmerült problémákkal és kezelési módjaival foglalkozik.

Annak érdekében, hogy alapos, magas megbízhatósági szinttel és egyben magas érvényességi szinttel rendelkező eredményeink legyenek, kevert kutatási módszert alkalmazunk tehát.

- **Feltáró kutatás:** A kutatás feltáró szakaszában azokat a Duna Stratégia régió, illetve V4 országokban fellelhető kezdeményezéseket térképezzük fel, amelyek saját honlappal rendelkeznek, vagy interneten, illetve egyéb offline kiadványok révén információkat osztanak meg magukról. A kutatás feltáró szakaszában ezen szervezetek és közösségek adatbázisa készül el, amelyekkel egyrészt átfogó kép alakul ki a családfejlesztési megoldások és az apa-gyermek kapcsolatok promotálásával foglalkozó szervezetek létéről és elhelyezkedéséről, másfelől, az így

elkészült adatbázis megfelelő kiindulási alapul szolgál a további célzott felmérések elkészítéséhez.

- **Szakértői interjúk készítése:** A kutatás első fázisát követően egyes, a területen működő szervezetek képviselőivel, továbbá közösségfejlesztő szakemberekkel készítünk szakértői interjúkat. A munkarész célja, hogy segítsen a legfontosabb problémák meghatározásában és a kérdőívek, valamint fókuszcsoport és interjúvezérfonalak megalapozott elkészítésében. A tevékenységet a szakmai vezető végzi.
- **Kérdőívezés, rugalmas kérdőívezés.** A megelőző munkarészek alapján, azok eredményeiből kiindulva összeállítunk egy többnyelvű kérdőívet, amely adekvát eszközeül szolgál a vizsgálat fókuszában álló szervezetek hétköznapi működésének, céljainak és eszközeinek felméréséhez. A megszerkesztett kérdőív próbakérdésre kerül, majd a vállalt mennyiségben (100-100 papír alapú, illetve online lekérdezés) lekérdezzük azokat a célcsoportok körében, törekedve arra, hogy párhuzamosan szolgálja az önkéntes programokkal foglalkozó szervezetek működésének felmérését és az ezekben részt vevő egyes személyek véleményének minél részletesebb megértését. A kérdőívek összesítésre, rögzítésre és összegzett elemzésre kerülnek. A rugalmas kérdőívezés során a felmérés validitását növelve a megkérdezetteknek lehetőségük van a felmérés kérdéseire bővebben reflektálni. A kérdőíves adatfelvétel lehetőséget ad a probléma viszonylag nagy alapsokaságra kiterjedő, egységesített vizsgálatára, amely az elképzelés szerint általános érvényű állítások megfogalmazását teszi lehetővé, illetve a kérdéskört a maga teljes struktúrájában, az alapvető töréspontok mentés is képes láttatni. Ehhez természetesen szükség van a minta megfelelő kiválasztására, amellyel a cél, hogy a teljes alapsokaságra általánosíthassuk eredményeinket. Ez azonban a jelen kutatás keretei – a kérdésselvetés és az alapsokaság meghatározásából kifolyólag csak korlátozásokkal lehetséges. Kutatásunk fókuszában ugyanis az adott térség szervezetei állnak, amely specialitásukból kifolyólag csak korlátozott számban állnak rendelkezésünkre. Emiatt pedig nem lehetséges akár többes mintát venni a csoportból. Kutatóként célunk ilyenkor kettős lehet: 1) valamennyi érintett szervezet megszólításának megcélzása 2) jellemző csoportok meghatározása, ezt követően hasonló számú minta kiválasztása mindegyik csoportból, szem előtt tartva ennek várható általánosíthatósági korlátait. Bármelyik utat választjuk is, mindenképpen szükséges az alapsokaság lehatárolása, az ide tartozók pontos

meghatározása. Első lépésként tehát mi is ezt tettük. Így az alapsokaság alatt a magyarországi és nemzetközi, olyan állami, önkormányzati, egyházi és civil szervezetek értünk, amelyek átfogó rálátással vannak a vizsgált problémakörrel kapcsolatos társadalmi problémákra, és lehetséges megoldási irányvonalaira.

- **Fókuszcsoport:** A kutatás kérdőíves szakaszának eredményei alapján fókuszcsoportokat szervezünk, amelyre meghívunk a kutatás fókuszában álló szervezeti keretek között dolgozó fejlesztő személyeket, továbbá az ilyen tevékenységekben résztvevő magánszemélyeket. A fókuszcsoport célja a kérdőíves vizsgálat eredményeinek többszemponútú, fókuszált magyarázása, az eredmények értelmezésében való segítségnyújtás. A tevékenységet a szakmai vezető végzi.
- **Mentális térképezés:** A szervezetek térpercepciójának, határokon átnyúló és nemzetközi kapcsolatrendszerének felméréséhez a mentális térképezés módszerét használjuk a kérdezés során.
- **Mélyinterjúk:** A kutatás kérdőíves szakaszával párhuzamosan mélyinterjúkat készítünk olyan szakemberekkel, akik maguk is aktívan tevékenykednek családfejlesztéssel foglalkozó szervezetekben. A kutatás célja alaposan megvizsgálni az egyes esetek kapcsán felmerülő motivációs erőket, a felmerülő problémákat és az azokra adott jól és kevésbé jól működő válaszlehetőséget, amellyel hozzájárulhatunk a vonatkozó ismeretanyag megalapozott bővítéséhez és terjesztéséhez. A tevékenységet a szakmai vezető végzi.

Terep

A feltáró, szekunder kutatási elem, valamint a szakértői interjúk kutatási szakasz fókuszában a vizsgált téma, az apa-gyermek kapcsolatok aktuális és potenciális helyzete, a vonatkozó problémák, és létező megoldási irányvonalak állnak. Ebből következően a vizsgálat célközönségét magyarországi felmérések, Magyarországra vonatkozó nemzetközi adatfelvételek, a terület elméleti megközelítést alkalmazó tanulmányai, továbbá a releváns társadalmi csoportokat, civil, gazdasági és közigazgatási szereplőket, a témakör problémáit jól ismerő szakemberek jelentik. A kutatás során alkalmazott primer adatfelvétel: a survey kutatás – rugalmas kérdőívesítés, a mentális térképezés és a fókuszcsoportok által a kutatásba bevont szereplők a civil és önkormányzati szervezetek munkatársai, továbbá ezen a célcsoporton belül kiemelten a családok köre. A fentieknek megfelelően a primer nemzetközi kutatás terepét a magyarországi, romániai, szerbiai és szlovákiai civil és önkormányzati szervezetek munkatársai jelentik. A survey adatfelvétel, illetve a ráépülő

primer kutatási szakasz során a terep kiválasztása hólabda mintavétellel történik: a transznacionális önkormányzati és civil partnereinken keresztül olyan magyarországi, szerbiai, romániai és szlovák önkormányzatoknak és civil szervezeteknek küldjük ki kérdőívünket, akik aktívan képesek mozgósítani a rendelkezésükre álló humáninfrastruktúrát a minél nagyobb merítés érdekében, majd megkérjük őket partnerszervezeti kapcsolathálójukon keresztüli továbbítására. Természetesen ezáltal mintavételünk nem lehet reprezentatív a magyar, vagy akár a partnerországok alapsokaságára, de ez kutatásunknak nem is lehet célja. A célunk, hogy felmérjük, milyen lehetőségek vannak e szervezetek humánerejének vonatkozásában, sokkal inkább akarunk érvényes, alapos, a problémák körbejárására lehetőséget adó információkat, mint reprezentatívakat kapni. A survey adatfelvételt követő primer kutatási részek a kérdőívre választ adó egyes szervezetek körében történik.

Megvalósítás

A megvalósítás során követjük a kutatási eszközök logikus egymásra épülését. A kutatás korai szakaszában (első két hónap) felvesszük a szakértői interjúkat, s ezek felhasználásával megtervezzük a kvantitatív kutatási elemek tartalmát. A kvantitatív kutatási elemek (survey adatfelvétel, rugalmas kérdőívezés) megtervezését követően kialakítjuk az adatfelvétel konkrét menetét, elkezdjük a transznacionális adatfelvétel operatív megvalósítását, amely két elemből: papír alapú kérdőívből és online kérdőívből áll. A kérdőívek több szakaszból álló tesztelési folyamatot követően véglegesítésre kerülnek. A kérdőívek partnereinken keresztül, illetve személyesen juttatjuk el a célcsoport számára, akik között a fentiek alapján tehát önkormányzati és helyi civil szereplők alkalmazottai, munkatársai szerepelnek.

Időterv (Gantt-diagram)

	HÓ	3	4	5	6	7	8	9	10
kérdőívszerkesztés			■	■					
kérdőív tesztelés					■				
kérdőív lekérdezés						■	■		
adatbáziselemzés									
kvalitatív munkarészek		■	■				■	■	
kutatási jelentés szerkesztés								■	■